

ВПЛИВ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Богатирьов І. Г.

*професор кафедри права та правоохоронної діяльності
Державного університету Житомирська політехніка
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України*

Ідея написати тези про вплив корупційних правопорушень на освітній процес у закладах вищої освіти (далі ЗВО) виникла не випадково. За роки роботи у Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука, я переконався, що персонал приватного вузу, менш схильний до вчинення корупційних правопорушень, ніж державний ЗВО.

Більше того, в цьому році Міжнародному економіко-гуманітарному університету імені академіка Степана Дем'янчука виповнюється 30 років. І він по праву вважається одним із провідних вузів не тільки в Україні, а і за кордоном. У цьому вузі, постійно запроваджується: підвищення якості освіти; розвиток інтелектуальної еліти нації; створення безпечного для життя та здоров'я середовища; трансформації системи управління освітою тощо.

Що стосується предмету заявленого дослідження варто наголосити, що серед актуальних проблем функціонування закладів вищої освіти (державні, комунальні та приватні) варто розглядати вчинення учасниками освітнього процесу корупційних правопорушень. Від правильного розуміння сутності їх вчинення ЗВО стає зрозумілим, наскільки він спроможний забезпечити протидію і запобігання корупційним правопорушенням під час освітнього процесу.

Аналіз наукових публікацій щодо вчинення освітянами корупційних правопорушень у ЗВО розглядається як багатоаспектне соціальне явище, що є своєрідним відображенням політичних, економічних, ідеологічних та інших соціальних явищ і процесів, які мають місце у суспільстві та державі [1]. Серед основних причин вчинення корупційних кримінальних правопорушень вчені виділяють:

- політичну нестабільність; нестабільність політичних інститутів; дисбаланс повноважень та функцій гілок влади; відсутність ефективного контролю за діяльністю влади; невизначеність і необґрунтованість антикорупційної політики;
- кризові явища в економіці її криміналізація й тінізація, надмірне втручання держави в економічні процеси, особливо у діяльність приватного бізнесу;
- недосконалість функціонування державних та суспільних інститутів, що породжує всюдозволеність, втратою моральних цінностей, особливо в умовах російсько-української війни;
- незабезпечення в органах державної влади верховенства права та закону, безсистемна, необґрунтована зміна законодавства, що призводить до правових колізій у прийнятті рішень за вчинене кримінальне правопорушення.

Серед причин виникнення корупції у сфері освіти умовно можна виокремити об'єктивні та суб'єктивні причини. До об'єктивних причин варто віднести: обмежену кількість місць на бюджетну форму навчання; низький рівень заробітної плати освітян; несправедливе преміювання персоналу ЗВО; небажання керівництва ЗВО протидіяти корупції.

До суб'єктивних причин можна віднести: відсутність у ЗВО зацікавленості викладачів до матеріальної винагороди за виконану роботу; замовчування студентами випадків давання і вимагання грошової чи іншої матеріальної винагороди; недостатні правові та соціальні гарантії захисту освітян під час освітнього процесу; відсутність у певної категорії освітян правової культури і правової свідомості щодо виконання покладених на них обов'язків тощо.

Отже, вчинення корупційних правопорушень у закладах вищої освіти закладає у майбутніх випускників недовіру до державних інституцій, дискредитує їх діяльність, перешкоджає розбудові демократичної, соціальної, правової держави, а також утвердженню та реалізації принципу верховенства права.

Вітчизняний вчений Л. Р. Грицаєнко у книзі «Апокаліпсис державності як наслідок корупції в Україні» ставить чітке запитання. Що з нами не так? Україна має найліпші чорноземи у світі, до того ж у нас їх майже 10% світових та 30% європейських. А ще наша земля, містить у собі майже всю таблицю Менделєєва, а в її надрах знаходиться 20% світових копалин і дорогоцінних металів, бурштину, газу, нафти, літію, вугілля тощо. Окрім того маємо один із високих рівнів освіти і потужний науковий потенціал [2, с. 10].

Проведений науковою школою «Інтелект» аналіз емпіричних даних досліджень у сфері корупції показав, що корупція серед усіх внутрішньодержавних загроз вийшла на перше місце разом з російсько-українською війною та високою вартістю життя в державі. Серед опитаних 49% населення вважає, що ситуація з корупцією не змінюється, а 22% переконані, що ситуація стала навіть ще гіршою [3, с. 148].

Очевидно, що глибинні соціальні зміни в суспільстві, поява та чинність нового антикорупційного законодавства зумовили початок проведення антикорупційної реформи держави, певну реорганізацію поліцейської, прокурорської та судової системи України. І хоча на даний час, в Україні існує законодавче забезпечення механізму запобігання вчинення корупційних правопорушень, корупція стрімкими темпами продовжує зрощуватися з організованою злочинністю і негативно впливає на кримінальну та національну безпеку країни.

У контексті зазначеного, варто погодитися з думкою вітчизняного вченого К. М. Полегаєва про те, що корупція це вірус, який реально загрожує демократії, реалізації принципу верховенства права, національній безпеці та демократичному розвитку держави. Саме корупція як зазначає дослідник негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. А спокуса збагатитися, задовольнити власні потреби у людини може виникати тоді, коли з'являється можливість розпоряджатися певними ресурсами, приймати рішення не в інтересах суспільства і громади, а у власних інтересах або інтересах близьких осіб [3, с. 123].

Насамкінець, саме російсько–українська війна показала, певні спалахи корупційних правопорушень у всіх сферах суспільного життя. На жаль, не обійшла корупція і освітню сферу, де вчинення кримінальних правопорушень посадовцями Міністерства освіти і науки, керівниками ЗВО переходять усі межі людської діяльності. Отож, стати членом Європейського союзу, увійти у європейську сім'ю, варто не тільки перемогти ворога російську федерацію на полі бою, варто оголосити війну корупції у середині держави, але в межах принципу верховенства права. Вчинив корупційне правопорушення, неси відповідальність, не залежно від посади і статусу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи : монографія К. : НАДУ, 2005. 166 с.
2. Грицаєнко Л. Р. Апокаліпсис державності як наслідок корупції в Україні. К. 2019. 546 с. С. 10.
3. Богатирьов І. Г. Кримінологія: академічний підручник / за заг. ред. д-ра юрид наук. проф., заслуженого діяча науки і техніки України Богатирьов І. Г. Чернівці: Технодрук, 2020, 336 с. С. 148.
4. Подлегаєв К. М. Корупція як перманентний чинник руйнування конституційного ладу в Україні. *Проблеми реформування кримінальної юстиції: збірник за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Чернівці, 25-26 травня 2023 року)*. від. ред. В. М. Юрчишин, О. В. Попович. Чернівці: Технодрук, 2023. 196 с. С. 120-124.

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ СЕРВІТУТІВ

Ільків О. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»*

Право користування є однією із трьох правомочностей права власності. Зокрема власникові належать права володіння, користування та розпоряджання своїм майном (ст. 317 ЦК України) [1].

Проте право користування майном може належати не тільки його власнику, а й іншим особам. Так, ЦК України містить таке поняття, як «речові права на чуже майно». Згідно з ч. 1 ст. 395 ЦК України до таких прав належить і право користування (сервітут).

У своєму підручнику З. В. Ромовська до обов'язків власника відносить «бути слугою іншої особи». На її думку, за цією дещо інтригуючою фразою приховані норми глави 32 «Право користування чужим майном», згідно з якими власник зобов'язаний поступитися своїми інтересами задля задоволення інтересів іншої особи: члена сім'ї, сусіда тощо, які мають право користуватися його майном, тобто мають сервітут (лат. – означає бути рабом, невільником, нести повинність, бути